

מדינת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז תל-אביב (מיסוי וכלכלה)
רחוב מנחם בגין 154, תל אביב 6492107
טלפון: 073-3924600 פקס: 03-5163093

להלן: "המאשימה"

- נ ג ד -

1. **בנימין בן ציון נתניהו**
באמצעות עו"ד בעז בן צור ואח', מרח' הארבעה
28, תל אביב; טל': 03-7155000; פקס: 03-7155001;
וכן באמצעות עו"ד עמית חדד ואח',
מרחוב וייצמן 2 (בית אמות), תל אביב 6423902;
טל': 03-5333313; פקס: 03-5333314
2. **שאוול בן הנריק אלוביץ**
באמצעות עו"ד ז'ק חן ואח', מרח' וייצמן 2
(אמות מידה), תל אביב 6423902; טל': 03-6932077;
פקס: 03-6932082
3. **איריס בת אדר אלוביץ**
באמצעות עו"ד מיכל רוזן-עוזר ואח', מרח'
וייצמן 2 (אמות מידה), תל אביב 6423902; טל':
03-6932077; פקס: 03-6932082
4. **ארנון בן נח מוזס**
באמצעות עו"ד נויט נגב, איריס ניב-סבאג ואח',
מרח' וייצמן 2, תל-אביב 6423902; טל': 03-6099914;
פקס: 03-6099915

להלן: "הנאשמים"

תגובת המאשימה לטענות פגם או פסול מטעם

נאשמים 1-3

1. בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 19.11.2020, מתכבדת המאשימה להגיש תגובתה לטענות נאשמים 1-3 בדבר פגם או פסול בכתב האישום.

טענות הנאשמים 1-3 בתמצית

2. במסגרת הבקשות שהגישו, העלו הנאשמים 1-3 שורה של טענות בדבר פגם או פסול שנפל בכתב האישום נגדם, באופן המחייב לשיטתם את תיקונו.
3. **ביחס לאישום הראשון שעניינו פרשת "4000"**, העלה הנאשם 1 שלוש טענות. **הטענה האחת** עניינה יצירת "אישיות משפטית חדשה" בכתב האישום – אישיות, ששמה, לטענתו, היא "נתניהו ובני משפחתו" או "נתניהו ורעייתו" (ר' למשל בסעיף 2 בבקשה). לדידו של נאשם 1,

ייחוס פעולות שונות, כמו בקשת טובות הנאה או לקיחת טובות הנאה, לא לנאשם עצמו בלבד, אלא לנאשם ולרעייתו או לנאשם ולבני משפחתו - סותר את עקרון האחריות הפלילית הפרסונלית.

הטענה השנייה נסבה על חסר בכתב האישום, שכן הוא "אינו כולל פירוט מלא וממצה של ה"מתת" הנטענת" (כותרת ב1) לבקשה, עמ' 12 ואילך). בפרט "נדרש כי המאשימה תפרט בדיוק מה ניתן ומתי" (סעיף 73 בבקשה) ומה מעורבותו של נאשם 1 בכל אחת מן הדרישות.

הטענה השלישית נסבה על עודף בכתב האישום – קרי, על הוספת נספח א', המצרף "ראיות סלקטיביות לכתב האישום – בניגוד לדין" (כותרת ב1) לבקשה, עמ' 17 ואילך).

4. נאשמים 2-3 הצטרפו לטענה השנייה והשלישית של נאשם 1, ובנוסף טענו בסעיף 19 לטענותיהם כי המאשימה השתמשה בניסוח כתב האישום בביטויים כוללניים – כגון, בין היתר, ככלל, לרבות, לעיתים, חלק ניכר, וכיוצ"ב – ביטויים, שמעמעמים לדידם את תוכנו המדויק של כתב האישום, ואינם מאפשרים לנאשמים לעמוד על הנתען נגדם.

5. ביחס לאישום השלישי המכונה "1000", העלה נאשם 1 שתי טענות הדומות בעיקרן לטענה הראשונה והשנייה שלעיל, שנטענו ביחס לאישום הראשון: ראשית, נטען כי באישום זה נעשתה "הלחמה פסולה בין המבקש לרעייתו", באופן שאינו מאפשר להבחין בין טובות הנאה שדרש או שלקח נאשם 1 לבין טובות הנאה שדרשה או שלקחה רעייתו (כותרת ב2(א)). שנית, נטען כי האישום נעדר פירוט מספק, כגון פירוט ביחס למועדים קונקרטיים בהם ניתנו טובות ההנאה, בתוך תקופת הזמן שהוגדרה כתקופה הרלוונטית (כותרת ב2(ב)). עוד נטען כי כתב האישום נעדר פירוט ביחס לאופן שבו חישה המשיבה את שווי טובות ההנאה שהוענקו לנאשם ולרעייתו (כותרת ב2(ג)).

לצד זאת, ביחס לאישום זה נטען כי העובדות במפורטות בפרק ד' לאישום, בהן תוארו אירועים שהתרחשו עובר לתקופה הרלוונטית, נכללו עובדות לא רלוונטיות שהתיישנו אשר "יוצרות הטיה שלילית" כלפי הנאשם (כותרת ב3).

עמדת המאשימה בתמצית

6. המאשימה טענה כי כתב האישום שהוגש נגד הנאשמים מנוסח בהתאם לדרישות החוק, ובהתאם לשיקול הדעת הרחב שמעניקה לה הפסיקה בהקשר זה. בנוסף, וזה העיקר, בניגוד לטענות הנאשמים, כתב האישום מאפשר להם להבין את האישומים נגדם, ולהכין את הגנתם כדבעי.

7. לעניין טענת הנאשם בדבר "יצירת אישיות משפטית חדשה" או בדבר "הלחמה" בינו לבין רעייתו, אכן, כמתואר באישומים הראשון והשלישי, חלק מטובות ההנאה נלקחו על ידי בני משפחתו של הנאשם 1. עם זאת, טענת נאשם 1 בעניין זה אינה עולה בקנה אחד עם הדין.

בעבירות שחיתות שלטונית שעניין, בין היתר, בלקיחת טובות הנאה, הדין קובע במפורש כי גם טובות הנאה שנדרשו או שנלקחו על ידי בני משפחת הנאשם או לטובתם עשויות לבסס את אשמתו של הנאשם בביצוע עבירות שחיתות. ככל שנאשם 1 טוען כי בני המשפחה לא לקחו את טובות ההנאה או שהוא לא היה מודע ללקיחה שכזו, הרי עסקינן בטענה שכלל אינה נוגעת לפגם או פסול בכתב האישום, אלא טענה נגד טענותיה המהותיות של המאשימה בכתב האישום ובפני הנאשם פתוחה אפוא הדרך להתמודד – במהלך המשפט עצמו – עם עובדות כתב האישום המייחסות לו מודעות בכל הנוגע לטובות הנאה אלה.

8. לעניין מידת הפירוט שבאישום הראשון, הרי שבטענות שהעלה מנסה נאשם 1 – והנאשמים 3-2 בעקבותיו – לאחוז את המקל בשני קצותיו: מצד אחד נטען, כי כתב האישום אינו מפורט דיו ואינו מבהיר מהי "המתת" הנטענת, ובאותה נשימה ממש, נטען כנגד הכללתו של נספח א' בכתב האישום, בטענה כי מדובר בפירוט פסול.

9. לעניין הטענה בדבר פירוט חסר באישומים הראשון והשלישי, המאשימה סבורה כי כתב האישום הוא ברור, נהיר ומפורט, ומבוסס על הראיות שתובאנה במשפט עצמו. האישום הראשון כולל תיאור מפורט של המתת שניתנה, תיאור התקופה המיוחסת, דפוסי הפעולה שאפיינו את העברת הדרישות, סוגי הדרישות וההיענות להן. לכתב האישום מצטרף נספח א' לכתב האישום המפרט עובדות המדגימות את טובות ההנאה שלקחו הנאשם ובני משפחתו. פירוט זה, יחד עם הפירוט המובא ממילא בכתב האישום, מחדד עוד יותר את יכולתו של נאשם 1 להבין מה סוג המקרים שבהם (ובהצטרפותם) רואה המשיבה כמתת, שלקח הנאשם עצמו או שהיה מודע כי בני ביתו לקחוה, ולהתגונן כדבעי בפני הטענה שהוא לקח מתת שוחד.

בדומה לכך, האישום השלישי מצייר תמונה ברורה ומפורטת של טובות ההנאה שנלקחו על-ידי הנאשם ורעייתו. במסגרת זו תיאר כתב האישום את היקף לקיחת טובות ההנאה לפי שנים, ולפי זהות נותן טובות ההנאה. כמו כן, כתב האישום, מתאר את נסיבות הלקיחה שעלתה לכדי מעין קו אספקה של מוצרי צריכה ואופניה. המאשימה טוען כי מכלול נסיבות אלה מקים, ביחד עם עובדות אחרות המתוארות בכתב האישום, את העבירה של מרמה והפרת אמונים, ועל כן, גם ביחס לאישום זה, בפני נאשם 1 עומדים כל הכלים הנדרשים כדי להתגונן כדבעי.

10. בתגובתה שלהלן תתייחס המאשימה תחילה למסגרת המשפטית הרלוונטית לבחינת טענותיהם המשפטיות של הנאשמים. לאחר מכן תתייחס המאשימה לטענות הפרטניות שהעלו הנאשמים – תוך שתבהיר בכותרת הפרק באיזו טענה ובאיזה אישום מדובר.

11. בשולי הדברים יוער, כי בקשתו של נאשם 1 עמוסה בציטוטים מתוך חומר הראיות. בעובדה שנאשם 1 ראה לנכון להעמיס את בקשתו בציטוטים כאמור יש כדי לבסס את טענתה היסודית של המאשימה לפיה דין עיקר טענותיו של נאשם 1 בבקשה זו להתברר במהלך המשפט ולא כטענה מקדמית. לפיכך אין מקום להצבת מלוא התמונה הראייתית, השונה בתכלית מזו שהוצגה על ידי הנאשם, על ידי המאשימה בתגובה זו.

על שיקול הדעת של התביעה בניסוח כתב האישום ומתחם ההתערבות הצר בו

12. ניסוחו של כתב האישום הוא מלאכה המסורה בידי המאשימה. היא שבוחנת את הראיות, היא שמכריעה אם די בראיות כדי להצדיק, על פי מבחני הפסיקה, הגשת כתב אישום והיא שאמונה על ניסוחו של כתב האישום בהתאם לכללים שנקבעו בעניין זה בדין, בפסיקה ובהנחיות פרקליט המדינה. פסיקת בית המשפט העליון שבה והדגישה פעמים רבות את **שיקול הדעת הרחב שיש למאשימה** בהליך ההעמדה לדין בכלל, ו**בניסוחו של כתב האישום** בפרט. בעניין זה נקבע:

”כידוע, בית משפט זה אינו נוהג להתערב בשיקול דעתן של רשויות החקירה והתביעה, שכן להן **מסור שיקול דעת רחב בסוגיות השונות הנמצאות באחריותן. התערבות בשיקול דעת הרשויות תיעשה במשורה ובמקרים חריגים...** כפי שנאמר זה מכבר, **כוחה של הלכה זו יפה לכל שלבי ההליך הפלילי, החל משלב הגשת כתב האישום וכלה בשלב הערעור לאחר מתן פסק הדין ... זאת ועוד, בית המשפט עמד בעבר על החשיבות שבנקיטת משנה זהירות מקום בו עסקינן בהחלטה הנסמכת על תשתית ראייתית ... למותר לציין, כי להתערבות בית המשפט בהחלטות המתבססות על חומר החקירה והראיות השלכות רוחב על ההליך כולו, בין היתר משום שהתערבות מעין זו עלולה להיות בעלת השלכות בעייתיות על תוצאות ההליך הפלילי ... ובקיצור, החלטה לגבי אופן ניסוח כתב אישום היא במובהק מסוג ההחלטות שבליבת הסמכות ושיקול הדעת של התביעה, והמקרה שלפני אינו נמנה עם החריגים המצדיקים התערבות.**” [בג”ץ 199/18 בן טובים נ’ מדינת ישראל – משטרת ישראל, פס’ 5 (20.3.2018), ההדגשות הוספו].

ובאותה רוח נקבע בפרשה אחרת:

”עשרות, אם לא מאות פעמים, נאמר בפסיקתו של בית משפט זה, כי נקודת המוצא היא, שלתביעה מסור שיקול דעת מקצועי רחב בסוגיות שונות הנוגעות להליך הפלילי על כל שלביו, החל מהחקירה, דרך הגשת כתב האישום וכלה בשלב הערעור. **התערבות בשיקול דעת הרשויות תיעשה במשורה ובמקרים חריגים ונדירים בלבד, כאשר ההחלטה הנדונה לוקה בחוסר סבירות קיצוני... הפסיקה עמדה על כך כי 'החלטה לגבי אופן ניסוח כתב אישום היא במובהק מסוג ההחלטות שבליבת הסמכות ושיקול הדעת של התביעה'...** ההלכה בדבר הריסון שיש לנקוט בהתערבות בשיקול דעת רשויות החקירה והתביעה מקבלת משנה תוקף במקרים בהם מתבקש בית המשפט להתערב בהחלטות המבוססות על חומרי חקירה ועל דיות הראיות” [בג”ץ 8814/18 אמסלם שלו נ’ מדינת ישראל – פרקליטות מחוז תל-אביב, פס’ 8 (27.1.2019), ההדגשות הוספו].

13. בית המשפט העליון ראה אפוא את סוגיית ניסוחו של כתב האישום כמצויה “בליבת הסמכות ושיקול הדעת של התביעה”. ממילא, התערבותו של בית המשפט בניסוח זה אמורה להיעשות “במשורה ובמקרים חריגים” בלבד. כאמור, עמדת המאשימה היא כי כתב האישום בתיק זה עומד בכללי הדין והפסיקה, וודאי שאינו משתייך לאותם מקרים חריגים בהם יש הצדקה להתערבות בית המשפט בניסוחו.

על דרישת הפירוט בכתב האישום

14. סעיף 85(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 קובע כי כתב אישום יכול, בין היתר, את תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם".

15. בהקשר זה דורשת הנחיית פרקליט המדינה 3.1, כי כתב האישום "ינוסח באופן שיגשים את תכליותיו, ויערך ככל הניתן ובהתאם לנסיבות העניין: בבהירות, בענייניות, באופן מובנה וכרונולוגי ובלשון ממלכתית ועניינית." (סעיף 5 להנחיה). לצד זאת, עליו להיות "עשיר דיו בפרטים כדי להציג בפני בית המשפט ובפני ההגנה את התיאור העובדתי אותו מבקשת התביעה להוכיח" (שם, סעיף 6).

16. על כתב האישום לתאר אפוא את העובדות שהמאשימה תבקש להוכיח במהלך המשפט באופן בהיר, ברור ומפורט דיו - כדי שהנאשם ישכיל להתגונן מפני האישום. עם זאת, ברי, כי לא קיים תיאור עובדתי אחד, "גנרי", שמחייב את מנסח כתב האישום. מידת הפירוט תלויה בהכרח באפשרויות הפירוט בהקשר המסוים, בנסיבות המסוימות של כתב האישום ובסוג הראיות שבו מדובר.

17. ככל שנסב עניינו של האישום על אירוע אחד בודד, כך קל יותר להצביע באופן מפורש על המקום והמועד. ולמרות זאת, גם במקרה שכזה, נאלץ מנסח כתב האישום לא אחת למקם את האירוע "במועד בלתי ידוע במדויק" בתוך תקופה מצוינת מסוימת. ככל שהאישום נסב על משך זמן שבו מתרחשים אירועים רבים, בפרט אירועים שחוזרים על עצמם – כך יקשה לעמוד על "ציון המקום והזמן" של כל פעולה ופעולה.

18. היכולת "לנעוץ" כל פעולה במועד מסוים ומדויק תלויה, כמובן, גם בסוג הראיות הקיים בכל תיק וגם אז, מידת הפירוט שתיכלל בכתב האישום עצמו היא תלויה נסיבות, וכפופה תמיד לרצון להביא בפני הנאשם ובפני בית המשפט כתב אישום מובן, שניתן להתמצא בו.

19. כך, בין היתר, בתיקים כלכליים גדולים ומורכבים, שהמסכת העובדתית בהם מתפרסת על פני תקופה ארוכה והעבירות בהם הן מרובות פריטים, בוחרת המאשימה לעיתים להימנע מהכללת תיאור עובדתי של כל פעולה ופעולה שבוצעה במסגרת המסכת העבריינית.

כך, למשל, בתיקי גניבה, שבהם קיימות רשומות מוסדיות המתעדות העברות כספים, קל יחסית לפרט מה היה המועד המדויק של כל העברה כספית שבוצעה. למרות זאת, בכתבי אישום רבים, שהוגשו על ידי המאשימה בעבירות כאלה, לא נכלל פירוט של כל העברה כספית שבוצעה והדבר כפוף לשיקול דעתה של המאשימה. כך, למשל, כאשר כתב האישום עוסק בפרשה רחבת היקף של שליחת יד בכספי משקיעים, לא בהכרח יציין כתב האישום כל אחד מפרטי העברות הכספיים הרלוונטיות, ואף לא את כל שמות הלקוחות שמהם נלקחו הכספים. בדומה, בכתבי אישום העוסקים בתרמית ניירות ערך בהיקפים רחבים המתמשכת על פני

תקופה ארוכה של שנים, פרטיהן של אלפי העסקאות שבוצעו על ידי הנאשמים אינם נכללים בכתב האישום עצמו. תחת זאת, לכתב האישום מצורף נספח הכולל **דוגמאות** של עסקאות תרמיתיות ספורות שבוצעו. בתיקי מס, בהן מיוחסת לנאשם עבירה של השמטת הכנסה, מובן, כי המאשימה לא מפרטת כל תקבול שהביא ליצירת הכנסה כוללת זו. המאשימה מסתפקת בציון ההכנסה הכוללת בכל שנה ומקורותיה. במהלך המשפט עצמו המאשימה מביאה ראיות לביסוס היקף ההכנסה שצוין בכתב האישום.

מבנה זה של כתבי אישום הוא נפוץ, אפוא, בתיקים רחבי היקף העוסקים בפשיעה כלכלית. נאשמים שהואשמו בכתבי אישום שכאלה ניהלו את הגנתם בהתאם למפורט בכתבי האישום, ובתי המשפט שדנו בהם אישרו את כתבי האישום והכריעו את הדין על בסיסם.

20. הפרקטיקה בה נוהגת המאשימה בתיקים כאלה מתיישבת היטב עם הכלל שנקבע על ידי בית המשפט העליון לפני שנים רבות ביחס לאופן ניסוחו של כתב האישום:

כמובן, שניתן להוסיף ולפרט בכתב האישום עוד כהנה וכהנה ולהביא בו תיאור הכולל את כל שרשרת האירועים, כמפורט בעדויות, על כל דקדוקיה ותגיה. אולם, המקובל הוא, שכתב האישום מביא את תיאור העובדות המהוות את העבירה (ראה סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982), ועל כן, מביאים בכתב האישום את עיקרי העובדות המצביעות על כך שנתקיימו בנאשם יסודותיה של העבירה כפי שהוגדרה בחוק. "רע"פ 4484/92 **סיריה רפאל נ' מ"י**, פ"ד מ"ו(5) 176, 181 (1992).

21. הפסיקה, שהייתה ערה היטב לקושי בציון המקום והזמן של כל פעולה ופעולה, דחתה פעם אחר פעם טענות של נאשמים על היעדר פירוט מספיק בכתב האישום בסיטואציות שכאלה. כך, למשל, בת"פ 12935-02-17 **שמעוני נ' מ"י** (לא פורסם, 27.8.2017) דחה בית המשפט המחוזי בתל-אביב טענה של הנאשם לפגם או פסול בכתב האישום זאת, בין היתר, בטענה שכתב האישום אינו נוקב במועדים ופרקי זמן מדויקים. בית המשפט דחה את טענתו וקבע:

"כפי שעולה מנוסח סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי, הקובע כי 'כתב אישום יכלול... תיאור עובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם' – אין לצפות מהתביעה כי כל כתבי האישום יכללו באופן מדויק את המועדים שבהם אירעו המעשים הנטענים; ובהעדר ידיעה של המאשימה את המועדים המדויקים של מעשי העבירות הנטענים, די בציון התקופה הרלוונטית שבה בוצעו המעשים".

22. בת"פ 26228-07-14 **אוחנה נ' מ"י** (לא פורסם, 4.1.2015) טען הנאשם כי כתב האישום שהוגש נגדו פגום במובן זה שיש להוסיף ולכלול בו רשימה של כל שמות היהלומנים והחלפנים להם הוציא חשבוניות כוזבות לכאורה וכן פירוט של כל החשבוניות והתצהירים הכוזבים לכאורה שהוא מסר על פי האישומים נגדו. בית המשפט דחה את הבקשה וקבע:

"אכן היעדר פירוט מדויק של כל מקרה ומקרה אינו מקל על הנאשם, אולם איני סבור כי יש בו כדי לקפח הגנתו ולגרור לעיוות דין. חומר הראיות על בסיסו תבקש המאשימה להרשיע

את הנאשם במיוחס לו, לרבות הראיות החפציות והודעות עדים, יוצג לפני בית המשפט, אשר יחליט האם יש בו די לביסוס ההרשעה. חומר זה הועבר לנאשם ולסנגורו, המכירים מן הסתם את כתב האישום ויודעים אלו עובדות בכוונת המאשימה להוכיח. על כן, לא מדובר במצב בו ההגנה עלולה להיות מופתעת מעובדות מפלילות ומהאשמות חדשות שלא הוזכרו בכתב האישום".

וכן :

"לבסוף יש להזכיר כי בענייננו מדובר ב'סיפור מעשה' שהתרחש על פני תקופה של שנתיים, בה ביצע הנאשם על פי כתב האישום עבירות רבות. כפי שקבע בית המשפט העליון, במצב דברים זה ניתן להסתפק בתיאור עובדתי של מעשי עבירה יחד עם 'תיחוס' התקופה בה בוצעו: 'המעשים אשר יוחסו למערער בכתב האישום השתרעו על פני תקופה ארוכה, ללא שניתן היה לייחס מעשה מסויים למועד מסוים מדויק. בנסיבות אלה, תאור המעשים המיוחסים לו, תוך ציון התקופה בהם בוצעו המעשים, עונה על דרישת סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982... (ראו ע"פ 3273/93 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם במאגרים המשפטיים), פסקה 3 לפסק דינו של כב' השופט אור)

23. בדומה לכך, בע"פ 7704/13 מרגלית נ' מדינת ישראל (8.12.2015), בו נדונה פרשת התעללות והזנחה בבית חולים, נטענו טענות דומות לטענות שנטענו בתיק שלפנינו, ובית המשפט העליון קבע כדלקמן :

"...טענה אחת היא כי הגנת המערער נפגעה לנוכח ניסוחו הכללי של כתב האישום. נטען כי מרבית האישומים בדבר מעשי ההתעללות כוונו כלפי מעשים כלליים, להבדיל ממעשים ספציפיים שבוצעו, באופן הפוגע בהגנתה. הדגש בעיקרי הטיעון הושם על טענת אליבי שיכלה להעלות ביחס לכל אחד מן האירועים הספציפיים שהוכחו. על פי סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, כתב האישום צריך לכלול את "תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם" (וכן ראו יו קדמי על סדר הדין בפלילים חלק שני 915-916 (מהדורה מעודכנת, 2009); ע"פ 3948 4484/92 סירה רפאל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(5) 176 (1992)). בענייננו, כתב האישום המתוקן מתייחס במקרים רבים למועד המדויק שבו בוצעו מעשים ספציפיים. נכון הוא שלעיתים נאמר כי למאשימה לא ידועים המקום והזמן המדויקים. יתכן אף שבחלק מן המקרים הללו היה ניתן לאתר, באמצעות רפורט מסוים וביחס לאירוע ספציפי מסוים, מועד שלא צוין בכתב האישום במדויק. אולם מהתמונה הכוללת עולה שצוינו המועדים המדויקים ככל שהיה הדבר אפשרי (ראו ע"פ 3948/03 פלוני נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] פסקה 9 (13.11.2006)). זאת ועוד, אין לומר שהגנת המערער נפגעה מכך שחלק ממועד הביצוע של מעשים ספציפיים לא צוין. כפי שהוסבר, היסוד ההתנהגותי המרכזי בעניינה היה מתן ההוראות שהובילו למעשים יומיומיים. התביעה לא נדרשה להוכיח שניתנו הוראות פרטניות ביחס לכל מעשה ספציפי. אין זה ברור אפוא כיצד הייתה טענת אליבי ביחס למעשים הספציפיים שהוכחו במהלך המשפט יכולה לסייע לה. " (פסקה 32 לחוות הדעת של כב' השופט הנדל. ההדגשות הוספו.)

24. קביעות דומות חזרו על עצמן בפסיקה רבת שנים של בית המשפט העליון שעסקה, להבדיל מענייננו, בעבירות מין. כך, למשל, בע"פ 4776/10 פלוני נ' מדינת ישראל (22.10.2012) טען נאשם בעבירות מין כלפי שני קטינים בערעורו לבית המשפט העליון, כי כתב האישום נגדו נוסח באופן כללי, שלא אפשר לו להתגונן כדבעי. בית המשפט העליון דחה את הטענה לגופה וקבע:

105. [...] בית משפט זה עמד בעבר על-כך שמטבע הדברים, כאשר מדובר בעבירות מין שבוצעו על פני תקופה ממושכת, לא כל שכן בקטינים, אין לצפות מן התביעה כי כתבי אישום יכללו באופן מדויק את המקומות והמועדים המדויקים בהם אירעו המעשים. בית משפט זה ציין מפורשות: "המעשים אשר יוחסו למערער בכתב האישום השתרעו על פני תקופה ארוכה, ללא שניתן היה לייחס מעשה מסוים למועד מסוים מדויק. בנסיבות אלה, תאור המעשים המיוחסים לו, תוך ציון התקופה בהם בוצעו המעשים, עונה על דרישת סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) התשמ"ב-1982" (ע"פ 3273/93 פלוני נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו], 3.10.1994), פסקה 3 לפסק דינו של השופט ת' אור). אף מלשונן של סעיף 485(4) לחוק סדר הדין הפלילי עולה כי המחוקק היה ער לקשיים מסוג זה לפנייהם ניצבת התביעה בעת שהיא מנסחת כתבי אישום, בציינו כי המועדים והמקומות יובאו בכתב האישום "במידה שאפשר לבררם". כן אוסיף כי אף מבחינה עובדתית דומני שאין בטענתו של המערער ממש. בהתחשב בחלופ הזמן, נראה כי כתב אישום, המציין שנים ותקופות ככל האפשר, מפורט דיו על מנת לאפשר למתלונן לנסות ולהפריך את המיוחס לו ואין לומר כי יכולתו של המערער להתגונן קופחה.

106. יחד עם זאת, אבקש להבהיר כי עשויים להיות מקרים – נדירים אמנם – בהם כתב האישום ינוסח בצורה כה כללית, כך שהגנתו של נאשם בפלילים אכן תקופח באופן כזה שיכולתו האפקטיבית להתגונן מפני העובדות המתוארות בגדרו, לא תעמוד לו עוד. אכן, לעיתים לתביעה אין מנוס מניסוח כתבי אישום מבלי לציין בפירוט מקומות ומועדים. הדברים רלבנטיים במיוחד ביחס לעבירות מין, בפרט אלה המשתרעות על פני תקופה ארוכה ומבוצעות, מצער לומר, על דרך של שגרה." (שם, פסקאות 106-105. ההדגשות הוספו).

הפסיקה שבה ודחתה טענות דומות, שעניין פירוט בלתי מספיק של כתב האישום בהקשר של ביצוע עבירות מין [ראו למשל: ע"פ 3948/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 9 (13.11.2006)]; וע"פ 2068/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 37-38 (1.1.2018)]; וע"פ 229/19 מדינת ישראל נ' פלוני (30.12.19)].

25. סיכומי של דבר – כתב האישום חייב להיות מפורט דיו, כדי להעמיד את העובדות כהווייתן בפני בית המשפט, וכדי לאפשר לנאשם להתגונן במשפטו כדבעי. עם זאת, מידת הפירוט תלויה גם באפשרויות שמזמנות נסיבות האישום המסוים, בטיב הראיות, ובצורך להביא בפני בית המשפט ובפני הנאשם כתב אישום ברור ונהיר, שאפשר להבין אותו ולהתמצא בו.

26. הציפייה שניתן יהיה לפרק תמונה מורכבת ולהתאים לכל אלמנט שבה מקום ומועד מדויקים אינה ריאלית. על כל פנים, לטענת המאשימה, מבנה זה של כתב האישום אשר מציג את מכלול האירועים ונסיבותיו, ואף מספק דוגמאות והמחשות, אינו מקפח את הגנתם של הנאשמים,

ולפיכך ממילא לא קמה עילה להתערבות שיפוטית (הנעשית כאמור רק במקרים חריגים ונדירים) על דרך תיקונו של כתב האישום.

טענת נאשם 1 לסתירה לעקרון האחריות הפלילית הפרסונלית באישומים הראשון והשלישי

27. כאמור, הפגם או הפסול הראשון שמוצא נאשם 1 בכתב האישום שהוגש נגדו עניינו אזכורם הנטען שלו ושל בני משפחתו יחד בכתב האישום, באופן שלדידו סותר את עקרון האחריות הפלילית הפרסונלית. בטענתו זו – שהוא כינה, בין היתר (בהקשר של האישום השלישי), כ"הלחמה פסולה בין המבקש לרעייתו" (עמ' 24 לבקשה) – מבקש נאשם 1 לבטא חשש, שיוחסו לו פעולות שביצעו רעייתו או בנו, שני אנשים מבוגרים בעלי אחריות אישית נפרדת משלו.

28. המאשימה טוען כי אין יסוד לחשש זה בעובדות כתב האישום. כתב האישום בתיק זה אינו מייחס לנאשם 1 מעשים כלשהם שאין לו עצמו אחריות פלילית עליהם. תיאור מעורבותם של בני משפחתו של נאשם 1 באירועים שבכתב האישום הוא חיוני לצורך פריסת התשתית העובדתית הרלוונטית לאישום, ולצורך הבנת האשמה המיוחסת לנאשם עצמו. תיאור זה מתבקש מהנסיבות ומהראיות בתיק.

29. הכללת תיאור של הגורמים שהיו מעורבים במסכת העובדתית אינו משנה את העובדה שטובות הנאה אלה ניתנו, לפי עמדתה של המאשימה המפורטת בכתב האישום, בעד פעולה הקשורה בתפקידו של נאשם 1 או בזיקה לתפקידו הציבורי של נאשם 1 (בהתאם למקרה). תיאור מעורבותם של בני משפחתו של הנאשם באירועים נושא כתב האישום אינו פוגע אפוא בעיקרון המקובל של הדין הפלילי לפיו הנאשם יישא באחריות למעשיו הוא, אלא להיפך – הוא מחדד עבור הנאשם מהם המעשים, ובענייננו, קבלת טובות הנאה עבורו או עבור גורמים המקורבים לו, שבגינם מיוחסות לו העבירות בכתב האישום.

30. יתר על כן, בתיאור כזה של העובדות אין כל ייחוד או חריגות, שכן כתבי אישום רבים מתארים פעילות של מעורבים אחרים במעשיו של הנאשם העומד לדין. לעיתים, מדובר במעורבים שהוגש גם נגדם כתב אישום ולעיתים, במי שהיו מעורבים במסכת העבריינית אך נמצא כי אין מקום להגיש כתב אישום נגדם.

31. הדברים אמורים ביתר שאת בתיקים העוסקים בעבירות שוחד ומרמה והפרת אמונים, הנסובות בין היתר על קבלת טובות הנאה, כמו בתיק זה. דווקא בהקשר זה יש רלוונטיות מיוחדת לפעולותיהם של בני משפחתו של הנאשם עובד הציבור, שהרי טובות הנאה הניתנות להם או עבורם עשויה לגבש, במקרים המתאימים, את יסודות העבירה נגד עובד הציבור עצמו.

32. בהקשר זה קובע במפורש סעיף 293(5) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 כי "אין נפקא מינה בשוחד [...] אם ניתן מידי הנותן או באמצעות אדם אחר ; אם ניתן לידי הלוקח או לידי אדם

אחר בשביל הלוקח [...] ואם הנהנה מן השוחד היה הלוקח או אדם אחר. בהתאם לכך, הפסיקה שעסקה באפשרות של לקיחת שוחד על ידי עובד הציבור הבהירה כי לצורך התגבשות העבירה לא נדרש שעובד הציבור עצמו יקבל את המתת אלא די בכך שהמתת ניתנה לבן משפחה, בעד פעולה הקשורה בתפקיד הציבורי (ע"פ 355/88 לוי נ' מדינת ישראל פ"ד מג (3) 221, 234-235 (1989); ע"פ 6916/06 אטיאס נ' מדינת ישראל, פסי' 14 (29.10.2007)).

33. בנוסף, בפסיקה נקבע, ביחס למצבים בהם השוחד לא ניתן לעובד הציבור הנאשם ישירות, כי עובד הציבור אינו נדרש לדעת במדויק את שוויו של המתת שהוענק לאחר שהוא חפץ ביקרו, או את הפרטים המדויקים והמלאים של אופן הענקת המתת לאחר, ועל מנת לגבש את היסוד הנפשי שלו די כי ידע, ברמת מודעות כללית, על עצם הענקת המתת כאמור. לעניין זה ראו פסק דינו של בית המשפט המחוזי בפרשת **בניזרי**, בקשר לכספי שוחד שהעביר הנותן לישיבה שבניזרי היה מעוניין בטובתה:

"אין צורך להוכיח מודעות של בניזרי לכל הפרטים של העברות הכספיים ודי במודעות כללית שלו, כי סלע עוזר לישיבה [...] גם אם הפרטים המלאים והטכניים אינם ידועים לבניזרי, אין בכך כדי לשלול את מודעותו בעצם המתנים ולקשר בין העזרה שקיבל ממשרדו לבין העברת הכספים לרב אלבז ולישיבה" (ת"פ (י-ם) 2062/06 מדינת ישראל נ' בניזרי, פסי' 304 (1.4.2008); ערעור על הכרעת הדין נדחה על-ידי ביהמ"ש העליון – ע"פ 5083/08 בניזרי נ' מדינת ישראל (24.06.2009)).

34. החוק והפסיקה שהובאה לעיל מתייחסים לעבירות השוחד, ועל כן, רלוונטיים במישורן לטענות ביחס לאישום הראשון, אולם ברי כי הם חלים גם לעניין עבירת הפרת האמונים המתוארת באישום השלישי. כידוע, בית המשפט העליון קבע בעבר, והרחיב בע"פ 8080/12 מדינת ישראל נ' **אולמרט** (28.9.2016), כי קבלת טובת הנאה על-ידי עובד ציבור עשויה לגבש עבירת הפרת אמונים בנסיבות המתאימות. המאשימה תטען כי הערכים המוגנים בעבירה, ובראשם אמון הציבור בעובדי הציבור, נפגעים באותה מידה כאשר עובד הציבור עצמו לוקח את טובת ההנאה, וכאשר טובת ההנאה ניתנת לאדם המקורב לעובד הציבור בזיקה לתפקידו של עובד הציבור ובידיעתו, ובוודאי בשעה שטובות הנאה אלה מעמידות את עובד הציבור במצב של ניגוד עניינים חריף.

35. בבקשתו מתייחס נאשם 1 להלכות שנקבעו ביחס לביצוע עבירה מכוח דיני השותפויות, לגבי קשירת קשר לביצוע עבירה ולגבי ביצוע בצוותא. התייחסות זו אינה רלוונטית, שכן לנאשם 1 לא מיוחס כלל ביצוע בצוותא. נאשם 1 מואשם, הן בעבירת קבלת השוחד ועבירת המרמה והפרת אמונים, באישום הראשון, והן בעבירת המרמה והפרת האמונים, באישום השלישי, כמבצע יחידי של העבירה, וזאת בין אם טובות ההנאה התקבלו על ידו בין אם התקבלו על ידי קרוביו, כאשר הוא מודע לטובות ההנאה בכללותן.

36. טענותיו של נאשם 1 – לפיהן חומר הראיות מכוון באופן מובהק לכך, שנאשם 1 ורעייתו פועלים כל אחד בנפרד, ללא קשר ביניהם (ר', סעיפים 32-48, 168 ו-175-185); דהיינו, טענות, לפיהן כתב האישום אינו הולם את התשתית הראייתית הקיימת – הן טענות לשלב המשפט עצמו, ואולי אף לשלב הסופי שלו, שלב הסיכומים. על כל פנים, טענות אלה בוודאי אינן הולמות את

ההליך הנוכחי, שעניינו טענות לפגם או פסול בכתב האישום בהתאם לסעיף 149(3) לחסד"פ. יובהר, כי לעמדתה של המאשימה, גם לגופן, טענות אלה אינן נכונות והתמונה שעולה מן הראיות אשר תוצגנה בפני בית המשפט הנכבד היא שונה בתכלית מזו המוצגת בבקשת נאשם 1.

37. לבסוף, נאשם 1 התייחס בבקשתו לשאלת **מודעותו** לכל אחת מטובות ההנאה שניתנו לקרוביו, הן ביחס לאישום הראשון והן ביחס לאישום השלישי.

38. גם כאן, בהינתן שעבירת קבלת השוחד מיוחסת לנאשם 1 על רקע טובות הנאה שהוא קיבל ישירות וטובות הנאה שקיבלו בני משפחתו, בהתאם לדין ולפסיקה, שאלת מודעתו היא שאלה ראייתית אשר אינה מתאימה לשלב בו אנו מצויים בהליך.

39. לגופו של עניין, כתב האישום מתייחס מפורשות למודעותו של נאשם 1 לעצם קבלת טובות ההנאה עבור קרוביו, במאפיינים בהן ניתנו, גם אם לא בהכרח מודעות פרטנית לכל אחת ואחת מטובות ההנאה הללו בפני עצמה.

40. כך, האישום הראשון מתייחס לכך שנאשם 1 בעצמו סיכם עם בני הזוג אלוביץ' כי הוא ואשתו יוכלו להעביר לבני הזוג אלוביץ' דרישות הנוגעות לאופן הסיקור התקשורתי שלהם באתר וואלה, (סעיף 18 לכתב האישום) סיכום שממנו צומחת בהכרח מודעות לקשר שעניינו העברת דרישות הסיקור. חלק זה של כתב האישום מתייחס גם לכך שעד המדינה חפץ העביר לאישורו של נתניהו חלק ניכר מדרישות הסיקור שהעבירו אליו שרה ואיר נתניהו (סעיף 35 לכתב האישום). כתב האישום אף מבהיר כי נאשם 1 ידע כי מידת ההתגייסות וההיענות של בני הזוג אלוביץ' לדרישות היתר חריגה ונרחבת, וכי היא ניתנת לו בעד פעולות הקשורות בתפקידו הציבורי. כתב האישום מוסיף ומבהיר, כי בני הזוג אלוביץ' דאגו לוודא שנאשם 1 מודע למידת ההיענות שלהם לדרישותיו (סעיף 38 לכתב האישום).

מובן שהנאשם רשאי לחלוק על העובדות הנטענות בכתב האישום, אולם מחלוקת זאת מקומה להתברר בבית המשפט בשלב ההוכחות. פירוט הדברים בכתב האישום ודאי מאפשר לנאשם לנהל את הגנתו ביחס לטענות אלה.

41. ביחס לאישום השלישי, כמצוין בכתב האישום, הנאשם היה מודע לקבלת טובות ההנאה, גם בכל הנוגע למארג בקבוקי שמפניה שקיבלה וצרכה רעייתו. הנאשם היה מודע לנסיבות קבלת טובות ההנאה, ובכלל זה, תדירותן, היקפן הגבוה, לכך שטובות ההנאה ניתנו גם במשלוחים, ולעיתים שלא ביוזמת נותני טובות ההנאה. המאשימה לא טענה בכתב האישום כי נאשם 1 ידע על כל בקבוק שמפניה שקיבלה רעייתו (הסעיפים מכתב האישום בעניין מודעותו צוטטו בבקשה). הטענה היא כי הנאשם היה מודע לנסיבות המהוות, לשיטתה, את המכלול המקיים את העבירה של מרמה והפרת אמונים – מכלול, הכולל גם את קיומו של מעין קו אספקה כמתואר בכתב האישום. באופן מטאפורי ניתן לומר, כי הנאשם היה מודע לקיומו של היער גם

אם לא הכיר כל עץ בו, והיער הוא זה שעלול לפגוע בערכים המוגנים בעבירה ולגבש את רכיביה.

9*

טענת נאשם 1 להיעדר פירוט כנדרש של המתת הנטענת באישום הראשון

42. לדידו של נאשם 1 עד שכתב האישום לא יפרט "ברחל בתך הקטנה" ביחס לכל פניה ופניה בפני עצמה – מי ממשפחת נתניהו פנה למי מן המתווכים המתוארים בכתב האישום, או למי מן המעורבים באתר "וואלה" ולמי מהעוסקים בפרסומים השונים באתר "וואלה"; כיצד הוא פנה, מה היה תוכנה המדויק של הפניה ומהו המועד המדויק שלה; מי בדיוק "קלט" את הפניה, ומה הוא עשה בה – מדובר בכתב אישום "פגום", שיש לתקנו. לאישוש עמדתו הפנה נאשם 1 לפסיקה, הדורשת דיוק ופירוט של כתב האישום, כדי שהנאשם ידע בפני מה הוא עומד, וכיצד עליו להתגונן.

43. המאשימה סבורה כי תיאור המתת בכתב האישום מפורט כדבעי, וכולל – את הסיכום שסוכם בין בני הזוג נתניהו ואלוביץ; את סוגי הדרישות השונות שנהגו נאשם 1 ובני משפחתו להפנות לאתר בעקבות הסיכום האמור (שם, סעיף 27); את אופן העברת הדרישות באופן ישיר או באמצעות מתווכים ואת זהותם; את העדכון שקבל נאשם 1 על ההיענות לדרישות ואת מודעותו למתת – קרי, שינוי אופן הסיקור בהתאם לדרישות. עמדת המאשימה היא, כי די בפירוט המובא בכתב האישום כדי להבהיר את "גבולות הגזרה" של האישום ואת העובדות שמפניהן צריך נאשם 1 להתגונן. משעה שהאישום מייחס לנאשם 1 עבירה של לקיחת שוחד בגין מתת שניתנה לו כחלק ממערכת יחסים כוללת עם נאשמים 2-3, ולא בגין כל אחד מאירועי דרישות הסיקור וההיענות להם בנפרד, סבורה המאשימה כי האופן הנכון להצגת תיזת המאשימה שביחס אליה על הנאשם להתגונן, הוא הצגת השתלשלות העניינים כמכלול ולא כמקבץ של אירועים פרטניים. לכן סבורה המאשימה כי האופן שבו בנוי האישום הוא הנכון והמדויק ביותר בנסיבות העניין.

44. יתר על כן, המאשימה לא הסתפקה בתיאור כללי כאמור, אלא צרפה לכתב האישום – במסגרת נספח א' – שורה של דוגמאות, שתמחשנה את אופייה של המתת. בכל דוגמה צוין אופן הפניה, תוכנה של הפניה, מועדה, ואופן ההיענות לה. כך, באופן מדויק, ומפורט המאפשר לנאשם 1 להבין היטב במה הוא מואשם וכיצד עליו להתגונן. כך, באופן ההולם היטב את טענותיו-דרישותיו של נאשם 1 בבקשתו שלפנינו.

45. דרישתו של נאשם 1 לפירוט נוסף, על זה שנכלל ממילא בכתב האישום גופו ובנספח שצורף לו, מתעלמת כליל מהיקף ואופי הראיות הקיימות בפרשה, כמו גם מן הסייג הקיים במפורש בסעיף 85(4) לחסד"פ – "תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן **במידה שאפשר לבררם**"; כשם שהוא מתעלם מן הפסיקה של בית המשפט העליון שהכירה זה מכבר בקושי לפירוט מלא בנסיבות, שבהן נעשים מעשים החוזרים על עצמם לאורכה של תקופה.

46. הדין מחייב כאמור, את פירוטן של עובדות כתב האישום **במידת האפשר**, כנטען ברקע המשפטי לעיל. בהתאם לכך, כאשר מדובר במסכת עובדתית שחוזרת על עצמה במהלך תקופה ארוכה, שמערבת דמויות שונות מעבר לנאשמים, שלמרות החזרתיות שבה, הרי היא מורכבת למדי – אין מקום לצפות לאותו הפירוט שעשוי להלוו את האישום שבבסיסו תמונה עובדתית "פשוטה" ומורכבת פחות.

47. דברים אלה אמורים ביתר שאת בהתחשב באופיין של הראיות המבססות את אירועי דרישות הסיקור וההיענות להן באישום הראשון. מדובר במאות אירועים. הראיות המתייחסות לדרישות אלה ולאופן ההיענות להן מורכבות לעיתים מעשרות תכתובות המתפרשות על פני כמה ימים. מאפיין ראיתי זה עולה באופן ברור מקריאת נספח א', אשר כולל, כאמור, דוגמאות ספורות בלבד למסכת עובדתית ענפה ומסועפת. אופיין זה של הראיות מוביל לכך, שהכללת הפירוט שדורש הנאשם בתוך כתב האישום הייתה הופכת אותו למסמך ארוך, מסורבל, ובלתי אפשרי להבנה ולהתמצאות. זאת, בניגוד גמור להנחיית פרקליט המדינה אשר דורשת, כאמור, כי כתב האישום ינוסח בבירור ובענייניות, ובניגוד לאינטרס הברור של הנאשמים. במקום להכיר בכך שפירוט טיבה של המתת ואופייה בכתב האישום עצמו, יחד עם הדוגמאות המפורטות בנספח א' לכתב האישום, עונות כדבעי על טענתו להיעדר פירוט בהקשר זה בכתב האישום – בחר נאשם 1 לתקוף גם פירוט זה; ומכאן טענתו השלישית.

טענתו נאשם 1 לצירוף ראיות סלקטיביות לכתב האישום בניגוד לדין במסגרת האישום הראשון

48. לדידו של נאשם 1, נספח א' שצורף לכתב האישום אינו אלא "צירוף או פירוט של ראיות שנאספו על ידי המאשימה במסגרת החקירה" (סעיף 99 לבקשה). ברם, כך לטענתו, כתב האישום אינו אמור לפרט את הראיות, שאמורות להיות מוגשות אך ורק במהלך המשפט עצמו, באמצעות העדים השונים. פירוט ראיות בכתב האישום אף נשלל – כך טוען נאשם 1 – בהנחיית פרקליט המדינה 3.1, המוזכרת לעיל, ללא קיומם של חריגים.

49. אין מחלוקת, כי כתב אישום אמור לפרט את **העובדות** המקימות את יסודות העבירה, שבה מואשם הנאשם. עם זאת, הנחיית פרקליט המדינה, שעליה נסמכים הנאשמים בטיעוניהם, מבהירה כי בכתבי אישום המתייחסות לעבירות מרובות פריטים, עשויה לקום הצדקה לצירוף נספחים לכתב האישום. וכך קובע בהקשר זה סעיף 82 להנחיית פרקליט המדינה:

"יתכנו מקרים, בהם כתב אישום כולל אישומים המתייחסים לעבירות רבות, שלכל אחת מהן פרטים מרובים, שבהם תתקיים הצדקה לצירוף נספחים לכתב האישום. זאת, על מנת ליעל ולהקל על בית המשפט באיתור וסיווג נתונים שונים. מצא תובע כי קמה הצדקה כאמור, יציין בכתב האישום תחת הכותרת 'נספחים לכתב האישום', את סוגי הנספחים, מספרם (בסדר עולה), ותמצית תוכנם".

50. במסגרת האישום הראשון, יוחסה לנאשם 1 עבירה אחת של לקיחת שוחד ולנאשמים 2-3 יוחסה עבירה אחת של מתן שוחד. עבירות אלה מיוחסות להם על בסיס מסכת עובדות הכוללת

מאות אירועים שונים, שהתפרשו על פני שנים. מדובר, אם כן, בעבירות שוחד שהמתת בה כוללת מסכת אירועים מתמשכת הנפרשת על פני מאות אירועים. ביחס לעבירות כאלה, ההנחיה עצמה מכירה בהצדקה של צירוף נספח לכתב האישום מתוך מטרה להקל על בית המשפט את ההתמצאות בכתב האישום ובנתונים הרלוונטיים לו. על אף שהדבר אינו נזכר בהנחיה, ברור כי יש בכך גם כדי להקל על הנאשמים עצמם בהתמצאות ובהבנה של כתב האישום.

51. השאלה מתי קיימת הצדקה לצירוף נספח לכתב האישום ומה מידת הפירוט הנדרשת בנספח כזה היא שאלה מקצועית מובהקת, המצויה בליבת שיקול דעתן של רשויות התביעה. לפי פסיקת בתי המשפט שהובאה לעיל, בהיותה שאלה שבליבת הסמכות המקצועית של המאשימה, מתחם ההתערבות בה הוא צר ומצומצם.

52. באישום הראשון, לאור העובדה שמדובר, כאמור, בעבירה המבוססת על מאות אירועים, ולאור המורכבות הטמונה באופיין של הראיות בתיק, החליטה המאשימה לצרף לכתב האישום נספח דוגמאות. הנספח כולל תיאור של אירועים לדוגמא כפי שהמאשימה גורסת שהתרחשו וכולל גם ציטוטים מפיהם של הנאשמים ומעורבים אחרים. לפיכך התוכן הכלול בנספח אינו בגדר ראיה אלא תיאור של תיזת המאשימה ביחס להתרחשויות לדוגמא, שאותה כמובן מחויבת המאשימה להוכיח בראיות במהלך ניהול התיק.

53. טכניקה זו אינה ייחודית לכתב אישום זה, ולעיתים, במקרים מתאימים, אף בגוף כתב האישום מתוארות חלק מן העובדות באמצעות ציטוטים מזמן אמת. כך למשל, במקום לכתוב בכתב האישום: "הנאשם איים על שכנו כי ירצח אותו"; ניתן לכתוב: "הנאשם איים על שכנו: 'אני ארצח אותך'". אין כל פסול בכך. אדרבה: כך נעשה לעיתים כדי לפרט, להבהיר ולדייק את הנטען בכתב האישום, וכדי להביא את הדברים באופן המדויק ביותר. הנחיית פרקליט המדינה 3.1 אליה הפנו הנאשמים מאפשרת זאת, שכן כאמור מכלול הדברים אינו בגדר ראיה גולמית אלא תיאור תיזת המאשימה.

54. גם פרסומו של כתב האישום אינו ייחודי לתיק הציבורי החשוב שלפנינו. כתבי אישום לא מעטים מתפרסמים בשל העניין הציבורי שהם מעוררים. אין בפרסום זה כדי ליצר עילה של פגם או פסול בכתב האישום.

55. סיכומו של עניין, וכנטען בפתח הדברים – אין בכתב האישום שלפנינו לא פגם ולא פסול. יתר על כן וכנטען לעיל, טענותיהם העיקריות של נאשמים 1-3 בהקשר זה סותרות זו את זו, כאשר מחד גיסא מלינים הם על היעדר פירוט של האישומים, ומאידך גיסא מבקשים לפסול כליל את הפירוט שהובא לאישום הראשון במסגרת נספח, אשר מאפשר לבית המשפט הנכבד ולנאשם להבין היטב מהו אופי המתת שלקחתו מיוחסת לו.

טענות נוספות של נאשמים 2-3 ביחס לאישום הראשון

56. כאמור, נאשמים 2-3 מלינים על השימוש שעשתה המאשימה בביטויים כגון "בין היתר", "ככלל", "לרבות", "לעיתים", "חלק ניכר" וכיוצא ב – משום שהם סבורים כי ביטויים אלה מעמעמים את תוכנו המדויק של כתב האישום, ואינם מאפשרים לנאשמים לעמוד על הנטען נגדם.

57. המאשימה אינה מכירה בסיס משפטי ל"איסור" המוחלט להשתמש בביטויים שכאלה בכתב אישום – ביטויים נפוצים, בעלי שימוש יומיומי מקובל. הלכה למעשה, נועדו ביטויים אלה לנקוט לשון זהירה דווקא, ולשקף באמצעותה בדיוק מרבי את התשתית העובדתית שבבסיס האישומים שלפנינו. ביטויים אלה הולמים הן את דברי העדים, והן את המציאות, שבה ככלל – לכל כלל יש יוצא מן הכלל. הציפייה של הנאשמים לתיאור מספרי-מתמטי מדויק אינה הולמת – לא התנהגות אנושית חוזרת ונשנית לאורך זמן של הפועל או המתנהג, ואף לא זיכרון אנושי של העדים.

58. כך למשל, קובלים נאשמים 2-3 – בסעיפים 20 ו-42 לטענותיהם – על השימוש במושג "בין היתר" בסעיף 27 לכתב האישום – "הדרישות של הנאשם נתניהו להתערבות בפרסומים באתר היו מגוונות וכללו בין היתר את סוגי הדרישות הבאות..."; ובסעיף 31 לכתב האישום: " מעורבותו הישירה של הנאשם נתניהו בקשר עם הנאשם אלוביץ' בנושאי הסיקור באה לידי ביטוי, בין היתר, גם בכך שביום 26.8.2015 העביר הנאשם נתניהו...".

59. על כך יש לומר, כי "בין היתר" הוא ביטוי מקובל, שנועד להתריע בפני הקורא, שמנסח המסמך אינו מתיימר למצות את כל האפשרויות הקיימות באותו הקשר שאליו הוא מקדים את הביטוי. בענייננו, כאשר בחומר הראיות ניתן למצוא מאות דרישות, מצד נאשם 1 ובני ביתו, המופנות אל נאשמים 2-3 – בין באופן ישיר, בין באופן עקיף; וכאשר כל דרישה שכזו באה לידי ביטוי באמצעות תכתובות רבות המשתרעות, לעיתים, על פני ימים – הרי אין ביטחון של מאת האחוזים, שניתן להכניס את כל הדרישות כולן למסגרת שש הקטגוריות המפורטות בסעיף 27 לכתב האישום. בשל היעדר הביטחון המלא הזה, הוסף הביטוי, "בין היתר". ונזכיר שוב – האישום הראשון, העוסק בפרשת 4000, אינו אישום שבמוקדו אירוע אחד, אלא אישום המייחס לנאשם מעורבות במערכת תן וקח מתמשכת שמאפיינה הם דרישות סיקור נשנות מצידו של נאשם 1, והיענות מצידם של נאשמים 2-3, בכריכה צמודה לפעולות שלטוניות שהיו בסמכותו של נאשם 1 והשפיעו השפעה מהותית על עסקיו של נאשם 2. אין פלא, אפוא, שבמהלכה של מערכת יחסים מתמשכת זאת, קיימים מופעים שונים של מעורבות הנאשם בדרישות הסיקור. כתב האישום מתאר סוגים עיקריים של מופעים אלה.

60. ביטוי זה אף מתבקש בסעיף 31 לכתב האישום, שכן סעיף זה מציין רק דוגמה אחת לנטען בסעיף הקודם – סעיף 30 – באשר ל"אפיק הישיר" שבין נאשם 1 לבין נאשמים 2-3. על כל פנים, המאשימה מתקשה מאד לראות את ה"פגם" הדורש תיקון בכגון דא.

61. בדומה, בסעיף 46 לטענותיהם, קובלים נאשמים 2-3 על ניסוחו של סעיף 33 בכתב האישום, ולפיו היה נאשם 1 מעורב "ככלל" בתוכן הדרישות לנאשמים 2-3, "ולעיתים" אף היה מעורב בניסוחן. המאשימה תטען, כי לשון עמומה כביכול זו היא הלשון המדויקת וההולמת בהקשר שלפנינו. כנטען לעיל, בנסיבות שלפנינו – קרי, קיומן של מאות דרישות חוזרות ונשנות המופנות אל נאשמים 2-3 – בלתי סביר לצפות לדיוק מעבר לניסוחו של סעיף 33 האמור.

62. בסעיפים 26-31 לטענותיהם קובלים נאשמים 2-3 באשר לסעיף 28 לכתב האישום, כי לא ברור להם מהן ה"דרישות המשמעותיות", שהעביר נאשם 1 בעיקר בתקופות הבחירות ואל מי בדיוק הן הועברו. כאמור, המאשימה סבורה כי הפירוט שנכלל בכתב האישום ביחס לסוגים השונים של הדרישות שהועברו וביחס לגורמים שהעבירו אותם הוא מספק ומאפשר לנאשמים להבין את האישומים המיוחסים להם ולהתגונן מפניהם. לכך מצטרף, כאמור, נספח א' לכתב האישום, הפורש דוגמאות שונות מענה הולם לטרוניותיהם של נאשמים 2-3 בהקשר זה. כך למשל, סעיפים 1-4 של נספח א' מתייחסים לדוגמאות מתקופת הבחירות של 2013; ואילו סעיפים 21-32 של נספח א' – מדגימים דרישות מתקופת הבחירות של 2015. חוסר הידיעה והעמימות כביכול בכתב האישום נפתרים לא רק בכתב האישום עצמו אלא גם בנספח א' שצורף לכתב האישום לשם כך בדיוק.

63. בדומה, גם "כתב החידה", כנטען, שמוצג – לטענת הנאשמים בסעיפים 32-36 לטענותיהם – בסיפא של סעיף 28 לכתב האישום מוצא את פתרונו בנספח א' של כתב האישום. כך למשל מתארים סעיפים 5, 8, 21, 23 ו-45-51 של נספח א' "פרשות שונות" שבהן עוסקת התקשורת בענייניו של נאשם 1 ובני משפחתו כגון פרשת מני נפתלי והוצאות מעון ראש הממשלה.

64. בצד טענות אלה, מכוונים נאשמים 2-3 למספר סעיפים בכתב האישום שבהם לא פירטה המאשימה את זהות הגורמים המצוינים כחלק מהשתלשלות העניינים העובדתית הנטענת באישום. לעמדת המאשימה, פירוט שמות הגורמים בכתב האישום אינה הכרחית, שכן עיקר הטענה שמפניה הנאשמים צריכים להתגונן נוגעת למהות הפעולות המתוארות באישום. מעבר לנדרש, תציין המאשימה כי התיאורים בסעיפים שאליהם הפנו הנאשמים נוגעים לגורמים שלהלן.

א. בסעיפים 69-70 לכתב האישום: המילים "גורמים שונים בקבוצת בזק" ו"גורמים מטעמו" של נאשם 1, מתייחסות לנאשם 1, קמיר, אור אלוביץ', עמיקם שורר ורון איילון. הקשר הישיר של פילבר מול גורמי בזק בנושאים המפורטים בסעיפים אלה בכתב האישום התקיים מול קמיר.

ב. בסעיף 71 לכתב האישום: כמצוין ברישא של סעיף זה, הגורם המקצועי הרלוונטי לנושא המפורט בסעיף היה סמנכ"ל המשרד הרן לבאות. פילבר עמד בקשר בנושא המפורט גם עם מימון שמילה.

ג. בסעיף 72 לכתב האישום: הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לעניין המפורט בסעיף היו גורמי הייעוץ המשפטי במשרד, בראשות היועצת המשפטית.

ד. בסעיף 78 לכתב האישום: נציגי בזק שאליהם מתייחס סעיף זה הם נאשם 1, סטלה הנדלר, אלי קמיר, ושרון פליישר

ה. בסעיף 79ג' לכתב האישום: אנשי בזק שאליהם מתייחס סעיף זה הם נאשם 1, סטלה הנדלר, ושרון פליישר.

טענת נאשם 1 בדבר חוסר פירוט באישום השלישי

65. נאשם 1 טוען כי כתב האישום חסר פירוט ביחס לנסיבות קריטיות, ובכלל זאת מועדי מסירת טובות ההנאה, זהות המוסר שלהן, זהות המקבל וזהות מבקש או יוזם המתנות (סעיף 190 ואילך לבקשה).

66. כמפורט ברקע המשפטי שלעיל – ככל שנסב אישום על סדרה רציפה של אירועים החוזרים על עצמם – מקובל לנסח את כתב האישום בהתאם למציאות זו עצמה. בענייננו, טובות ההנאה, שעיקרן קופסאות סיגרים ומארזי שמפניות, נלקחו על ידי נאשם 1 ועל ידי רעייתו באופן עיתי, באופנים שונים שתוארו בכתב האישום, עד כדי שהפכו למעין "קו אספקה". לשם הוכחת העובדות הרלוונטיות לגיבוש יסודות העבירה המיוחסת לנאשם 1 בהקשר זה – די אפוא, שהמאשימה תוכיח את עצם לקיחת טובות ההנאה באופן עיתי ובנסיבות המפורטות באישום ואת מודעתו של נאשם 1 לכך.

67. בנוסף, בבקשתו של נאשם 1 אין תועלת לבירור האשמה. כך למשל, תיאור אם טובת הנאה קונקרטית, אחת מיני רבות, ניתנה לנאשם 1 במשלוח שהועבר אליו לביתו בירושלים ואילו רעותה ניתנה בביתו בקיסריה או להפך, לא מהווים את בסיס האשם, ולכן אינם מהווים את הצומת העובדתי מולו נאשם 1 צריך להתמודד. לעומת זאת, העובדות שמקימות את בסיס האשם, ומולן, על נאשם 1 להתגונן, הן העובדות המתארות, כאמור, את מכלול קבלת טובות ההנאה – רציפותן, תדירותן, היקפן ומאפיינים אחרים של הנתנה שחוברים יחדיו לפגיעה הקשה בערכים המוגנים העומדים בבסיס העבירה, ומפורטים בכתב האישום.

68. לבסוף, המאשימה תטען כי בקשתו של נאשם 1 בעניין זה גם אינה מעשית. המאשימה אינה יודעת כיצד ומתי הועבר כל אחד ואחד ממארזי בקבוקי השמפניה וקופסאות הסיגרים אל הנאשם ובני משפחתו. ראיות המאשימה מלמדות על רכישת טובות ההנאה על ידי אנשי העסקים ארנון מילצין וג'יימס פאקר ועל היקף מסירתן לנאשם 1 ובני משפחתו באופנים המתוארים בכתב האישום; מטבע הדברים, לא נערך רישום מפורט על-ידי הגורמים המעורבים, של כל אחת ואחת מפעמים אלו, כך שהראיות אינן מלמדות, ככלל, על מועדי ואופני הלקיחה של טובות הנאה קונקרטיים, אלא רק על אופני לקיחה ביחס למכלול טובות ההנאה. בשל כך, אין בידי המאשימה האפשרות לפרט את פרטי מסירת כל אחת מטובות ההנאה, גם אם הייתה הצדקה לפירוט שכזה בדיון.

69. ברי, כי ככל שבפי נאשם 1 טענות השוללות קיומו של מעין "קו אספקה" כמתואר בכתב האישום, או טענות השוללות את מודעתו לקיומו, הרי שעניין לנו בטענות עובדתיות, שדין להתברר במשפט עצמו. על כל פנים, עניין של טענות אלה אינו בהליך לפי סעיף 149(3) לחסד"פ.

70. בשולי הדברים יצוין, כי טענת נאשם 1, לפיה מדובר בפגם חמור במיוחד נוכח העדר אפשרות להעלות "טענת אליב" (סעיף 226 לבקשה), משוללת יסוד. הרי השאלה שבמוקד האישום שבפנינו, על נסיבותיו הייחודיות, אינה האם נאשם 1 היה נוכח במועד הקבלה של כל אחת מקבלת טובות ההנאה; השאלה שבמוקד האישום – בהקשר של היסוד הנפשי – טמונה בהיקף מודעתו של נאשם 1 ללקיחה העיתית של טובות ההנאה, על הנסיבות האופפות אותה. לשם כך, אין כל צורך שהוא יהיה נוכח פיסית בעת קבלת כל אחת מטובות הנאה, וזו כלל לא טענתה של המאשימה. עם זאת, בשעה שנאשם 1 עצמו טען בחקירתו כי מרבית טובות ההנאה נמסרו לו במהלך מפגשים חברתיים, הרי שניתן להתפלא על טענת האליב שהוחמצה לדידו.

71. טענה נוספת של נאשם 1 נסבה על כך, שכתב האישום אינו מפרט את האופן שבו חישיבה המשיבה את היקף טובות ההנאה, שנלקחו על ידי נאשם 1 ורעייתו (סעיף 232 ואילך לבקשה). המאשימה טענה כי נאשם 1 זכאי, כמובן, לדעת פרטים על אודות היקף לקיחת טובות ההנאה המיוחס לו, והדבר מפורט בכתב האישום, ובפרט בנספחים ב' וג'. אולם בכל הנוגע לאופן חישוב היקף זה הרי שטענה זו אינה הולמת את ההליך שלפנינו. כפי שכבר השיבה המאשימה לנאשם 1 במסגרת טענותיו בהליך לפי סעיף 74 לחסד"פ – חישוב היקף טובות ההנאה מבוסס על ניתוח הראיות הרלוונטיות ועל המסקנות שנגזרו מהניתוח הזה. על דרך הכלל, אין מקום שהמאשימה תסביר במסגרת כתב האישום כיצד היא הגיעה למסקנה ראייתית כזו או אחרת.

למרות האמור, ומעבר לנדרש, תבהיר המאשימה כי לעניין לקיחת סיגרים ושמפניות, מצויים בחומר החקירה ראיות להיקף רכישת מוצרים אלה על ידי אנשי העסקים פאקר ומילצין, שבראשן חשבונות מרובן של החנויות בהן נרכשו המוצרים. מעדויות המעורבים בנתינת טובות ההנאה עולה תמונה בדבר החלק שהועבר לנאשם 1 ורעייתו מתוך רכישות אלה (ככלל, כל הסיגרים והשמפניות של איש העסקים גיימס פאקר והרוב המכריע של רכישות הסיגרים על ידי איש העסקים מילצין ניתנו לנאשם 1. בנוגע לחלק מתוך רכישות השמפניות של איש העסקים מילצין שהועבר לנאשם 1 ורעייתו, קיימות ראיות בחומר החקירה מפי עדים). בכל הנוגע למתן תכשיטים קיימת תשתית ראייתית פרטנית המבוססת על עדויות ומסמכים.

טענת נאשם 1 בדבר הכללת עובדות לא רלוונטיות באישום השלישי

72. נאשם 1 מוסיף וטוען, כי כתב האישום כולל "עובדות לא רלוונטיות היוצרות הטיה שלילית" כלפיו (סעיף 241 ואילך לבקשה). עובדות אלה מוצא נאשם 1 בתיאור הפעולות השלטוניות שהתבקש לבצע בהיותו בניגוד עניינים על ידי עד התביעה מילצין, לפני התקופה הרלוונטית לאישום, ושאת חלקן אכן ביצע.

73. המאשימה תשיב, כי המעשים הפליליים המיוחסים לנאשם 1 באישום השלישי מושתתים, בין היתר, על לקיחת טובות הנאה בזיקה לתפקידו, על ניגוד עניינים שנוצר בעקבות לקיחת אותן טובות הנאה, ועל פעולות בענייניו של נותן טובות ההנאה. בניגוד לנטען בבקשה שלפנינו – העובדות המדוברות לא נכללו בכתב האישום כדוגמאות לעבירות שבוצעו והתיישנו, אלא כרקע עובדתי ונסיבתי הנדרש לצורך הבנת האישום בתקופה הרלוונטית לו (ר' בעניין זה סעיף 19 להנחיה 3.1 לעניין ניסוח כתב אישום). כמעט למותר לציין, כי בקשות מטעם נותן טובות

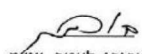
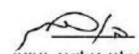
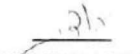
ההנאה לביצוען של פעולות שלטוניות, כמו גם פעולות שבוצעו על ידי עובד הציבור הלוקח, אף אם התיישנו, מהוות חלק ממערכת היחסים הרלוונטית בין השניים, ויש להן נפקות, בין היתר, להמשך מתן טובות ההנאה לעובד הציבור במקביל לפניית נותן טובות ההנאה בתוך התקופה הרלוונטית. עובדות אלה משליכות על עוצמת ניגוד העניינים שבה היה מצוי עובד הציבור לאורך כל התקופה שבה לקח טובות ההנאה, והן אף תורמות להוכחת מודעתו לרכיבי העבירה שטמונים במעשים המאוחרים בזמן.

74. יתר על כן, גם אם היה מדובר "בעובדה מחמירה" שאין לה רלוונטיות לאישום (ואין זה המצב בענייננו), הרי שבהנחית פרקליט המדינה, עליה נשען נאשם 1, נקבע, בין היתר, שניתן לציין עובדות מחמירות כאמור, כאשר יש בהן כדי לסייע להבנת הפרטים הרלוונטיים לאישום או לסעיפי העבירה (ר' בסעיף 44 (1) להנחיה).

75. בניגוד אפוא לנטען על ידי נאשם 1 – הכללת העובדות האמורות בכתב האישום עולה בקנה אחד עם הנחית פרקליט המדינה 3.1; ומעבר לכך, היא אף מתבקשת בשים לב לתכליתו של כתב האישום – הצגת מכלול העובדות שעל יסודן תבקש המאשימה להרשיע את נאשם 1 והרקע הנדרש לעובדות אלה.

סיכום

76. לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את טענות נאשמים 1-3.

 קרן צבירן-לצטר, עו"ד סגנית בכירה א' בפרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	 ד"ר אלון גילדין, עו"ד ממונה (ראש צוות) בפרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	 אמיר טבנקין, עו"ד סגן מנהלת מחלקת ניירות ערך פרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	 יהודית תירוש, עו"ד מנהלת מחלקת ניירות ערך פרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)
 הדר ויינשטיין, עו"ד עוזרת ראשית בפרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	 אסף עיסוק, עו"ד סגן בפרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	 ניצן וולקן, עו"ד סגנית בכירה א' בפרקליטות מחוז ת"א (מיסוי וכלכלה)	

היום, ח' כסלו תשפ"א, 24 נובמבר 2020.